

กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ลิปรีชา ผู้เขียน

ส่วนเด็กเล็ก

รองศาสตราจารย์โชษิตา มณีใส เรียบเรียง

เด็กเคยได้ยินเพลงสาวเชียงใหม่ท่อนนี้ไหมคะ “...จะแต่งกับแม่ไปอยู่ป่าดอย ชายผ้า ชายเพชรชายพลอย ชายแหวนชายสร้อย อยู่บนดอยปุย” เพลงนี้พูดถึง “แม่” ซึ่งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่บนดอยทางภาคเหนือของไทย ภาษาทางการเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ม้ง”

แต่เดิมม้งอยู่ในประเทศจีน แล้วได้เคลื่อนย้ายลงมาอยู่ทางตอนเหนือของประเทศเมียนมา ลาว เวียดนาม และไทย ตั้งหมู่บ้านอยู่บนภูเขาสูงในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือตอนบน ช่วง ๒๐๐ ปีที่แล้ว แบ่งเป็น ม้งขาว กับ ม้งดำ

สมัยนั้นม้งเลือกอยู่บนภูเขาสูงเพราะมีอากาศเย็นเหมาะสำหรับการปลูกฝิ่นซึ่งเป็นรายได้หลัก หนีโรคภัยไข้เจ็บซึ่งสมัยนั้นไม่มียารักษา เช่น โรคไข้ดาส มาลาเรีย และหนีการถูกควบคุมและเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรม

เดิมชาวม้งบนดอยสร้างบ้านง่าย ๆ ด้วยวัสดุธรรมชาติ พื้นบ้านเป็นดินทูปอัดแน่น หลังคามุงด้วยใบไม้ใบหญ้า บ้านของม้งดำมีประตูเดียวขณะที่บ้านของม้งขาวมี ๒ ประตู นอกบ้านมีเล้าไก่ คอกสัตว์ ครัวตำข้าว และมีรางไม้ไผ่รับน้ำจากลำห้วย ปัจจุบันทรงบ้านและวัสดุได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย

ชาวม้งใช้ผ้าใยกล้วยห่อสีชาวกับน้ำเงินเข้มเป็นหลัก

เสื้อผ้าของชาวม้งมีความสวยงามโดดเด่นมาก จะใช้ผ้าใยกล้วยห่อสีชาวกับสีน้ำเงินเข้มเป็นหลัก ปักลวดลายด้วยด้ายและไหมสีต่าง ๆ เป็นที่มาของคำเรียก ม้งขาว และม้งดำ ผู้หญิงม้งขาวจะนุ่งกระโปรงสีขาว โปกศีรชะด้วยผ้าสีดำ ผู้ชายนุ่งกางเกงขาทรงกระบอก เป้าสั้น ขณะที่ผู้หญิงม้งดำนุ่งกระโปรงสีน้ำเงินเข้มปักลวดลายสีแดง เก้าผมแล้วปักด้วยปิ่นหรือมัดด้วยสายลูกปัด ส่วนผู้ชายสวมเสื้อสีดำ สวมกางเกงเป๋ายาว และสวมหมวกทรงกลมที่มีลูกสีแดง แต่ม้งยุคใหม่เปลี่ยนมาสวมใส่เสื้อผ้าที่หลากหลายมากขึ้น

ชาวม้งดั้งเดิมมีความเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษ เทพในเรือน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติจะคอยปกป้องคุ้มครอง หากมีการละเมิดลบหลู่ก็จะถูกลงโทษให้เกิดอาการเจ็บป่วย การทำพิธีอะไรก็จะเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ว่านี้ ต่อมา ความเชื่อบางอย่างได้ปรับเปลี่ยนไป ปัจจุบันม้งบางส่วนได้นับถือคริสต์ศาสนาและพุทธศาสนาแทน

ชาวม้งแต่เดิมทำการเพาะปลูก โดยเฉพาะฝิ่นนั้นสร้างรายได้งดงาม ต่อมาโครงการหลวงและหน่วยงานของรัฐได้ส่งเสริมให้ปลูกพืชทดแทน เช่น

กาแฟ ลิ่นจี ท้อ พลับ กะหล่ำปลี“ มันฝรั่ง ฯลฯ นอกจากการเพาะปลูกแล้วยังทำเครื่องเงิน ทอผ้า เขียนลายผ้า และปักผ้า ปัจจุบันชาวม้งเรียนหนังสือสูงขึ้น ลงจากดอยไปทำงานที่อื่นมากขึ้น ที่บ้านจึงเหลือแต่เด็กกับคนแก่

ผู้หญิงม้งมีฝีมือในการทอ เย็บปัก เขียนลายผ้า สามารถออกแบบลายเขียน ลายปักใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา ขณะที่ผู้ชายม้งมีฝีมือในการจักสาน ทำเครื่องเงิน และเครื่องประดับต่าง ๆ

อาหารของชาวม้งมีรสไม่เผ็ด มักต้มแกงด้วยเนื้อสัตว์และผัก เช่น ไก่ต้มสมุนไพร หมูตุ๋นใส่ผักกาดเขียว ต้มผัก และมีวิธีเก็บอาหารไว้กินนาน ๆ ด้วยการทำเป็นไส้กรอกเค็ม การดองผักกาด ปัจจุบันชาวม้งรุ่นใหม่ที่เข้ามาอยู่เมืองก็รับประทานอาหารเหมือนคนในเมืองมากขึ้น

ส่วนเด็กกลาง

รองศาสตราจารย์โชษิตา มณีใส เรียบเรียง

ม้งเป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอาศัยอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ภาคเหนือของเมียนมา ลาว เวียดนาม และไทย จีนถือว่าม้งเป็นชาติพันธุ์ย่อยกลุ่มหนึ่งของชนชาติเหมียวหรือแม้ว ซึ่งในภาษาจีน หมายถึง ต้นกล้าในแปลงนา คนทำนา หรือชนดั้งเดิม แต่ต่อมา “เหมียว” หรือ “แม้ว” กลับถูกให้ความหมายเชิงดูถูกว่าเป็นพวกล้ำหลัง ขณะที่คนม้งเรียกตัวเองว่า “ม้ง” แปลว่า คน

นับแต่โบราณกาลชนชาติเหมียวอาศัยอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงและฮวงโห กระทั่งเมื่อ ๑,๐๐๐ กว่าปีที่แล้วมา กองทัพของอาณาจักรน่านเจ้ายกไปตีมณฑลเสฉวนและกุ้ยโจว ชาวเหมียวจึงได้ถูกกวาดต้อนจากถิ่นฐานมาอยู่ที่มณฑลยูนนาน บางส่วนอพยพมายังดินแดนที่ปัจจุบันเป็นภาคเหนือของเวียดนาม ลาว และไทย เข้าสู่ดินแดนล้านนาราว ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา ชาวม้งตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูงในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือตอนบน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ม้งเดือ (ม้งขาว) และม้งจั่ว (ม้งดำ)

สาเหตุที่ในยุคนั้นชาวม้งเลือกตั้งถิ่นฐานบนภูเขาสูง คือ **ประการแรก** ที่สูงมีอากาศเย็นเหมาะสำหรับการปลูกฝิ่น ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวที่รัฐเคยส่งเสริมและสามารถสร้างรายได้ **ประการที่ ๒** ต้องการหลีกเลี่ยงจากโรคระบาดและโรคภัยไข้เจ็บซึ่งสมัยนั้นไม่มียารักษา เช่น ไข้ทรพิษ ไข้มาลาเรีย และ**ประการสุดท้าย** ต้องการหลีกเลี่ยงการถูกควบคุมและภาษีอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่น

ในยุคสงครามเย็น (พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๒๓) ชาวม้งถูกแบ่งเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับฝ่ายที่เข้าร่วมกับรัฐบาลไทย หลังจากที่รัฐบาลประกาศนโยบาย ๖๖/๒๕๒๓ ให้คนที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกลับเข้าสู่เมืองเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยโดยไม่เอาผิด ชาวม้งฝ่ายแรกก็เข้าเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ส่วนใหญ่ตั้งชุมชนที่อยู่ในบริเวณเดิม ปัจจุบันหมู่บ้านม้งกระจายอยู่ใน ๑๕ จังหวัดทางภาคเหนือ แต่คนม้งรุ่นใหม่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทยกันไปเป็นแรงงานในต่างประเทศ หลังจากที่คอมมิวนิสต์ยึดครองประเทศลาว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ชาวม้งในลาวที่ช่วยทหารอเมริกันรบต้องหลบหนีเข้ามาอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยในไทย และได้รับการช่วยเหลือให้ไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศต่าง ๆ

ชาวม้งบนภูเขาสูงในอดีตสร้างบ้านเรือนด้วยวัสดุธรรมชาติ ทบดินให้แน่นเป็นพื้นบ้าน หลังคามุงด้วยหญ้าคา ใบไผ่ ใบค้อ ส่วนฝาบ้านใช้กระดานหรือใช้แผ่นไม้ไผ่สับที่เรียกว่า ฟาก บ้านของม้งจ๋มีประตูเดียวขณะที่บ้านของม้งเต๋มี ๒ ประตู ในบ้านของชาวม้งมีลานสำหรับประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมในครอบครัว มีเตาไฟเล็กและเตาไฟใหญ่ มีห้องนอนสมาชิก ห้องนอนแขก ส่วนนอกบ้านมีเล้าไก่ คอกสัตว์ ครัวตำข้าว โม่หิน และมีรางไม้รับน้ำรินที่ต่อด้วยรางไม้ไผ่จากลำห้วย

บ้านของชาวม้งสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติ

ชาวมังมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์และมีสีสัน ที่มา: D.O. Kyungsoo Jessica

ชาวมังแต่งกายด้วยผ้าที่ทอจากเส้นใยกล้วยง ลิที่ใช้เป็นหลักคือ ขวกับน้ำเงินเข้ม จากการย้อมด้วยคราม ปักเป็นลวดลายด้วยด้ายและไหมสีต่าง ๆ การแต่งกายของชาวมังมีเอกลักษณ์โดดเด่นด้านรูปแบบและสีสันตามเพศและวัย เป็นที่มาของคำเรียก มังเตือ (มังขาว) มังจั่ว (มังดำ) กล่าวคือ ผู้หญิงมังเตือจะนุ่งกระโปรงสีขาว สวมเสื้อสีดำมีแผ่นลายปักตรงคอ ด้านหลัง มีผืนผ้าหลากสีประดับด้านหน้าและหลังยาวลงมาเลยเข่า คาดเอวด้วยผ้าที่มีสีล้น โปกศีรษะด้วยผ้าสีดำและลวดลาย ผู้ชายสวมเสื้อผ่าหน้า ฟันสีดำ มีผ้าคาดเอว ส่วนผู้หญิง มังจั่วจะนุ่งกระโปรงสีน้ำเงินเข้มปักลวดลายสีแดง คาดเอวด้วยผ้าสีแดงและผ้าห้อยหน้าสีดำ สวมเสื้อสีดำ ตรงคอด้านหลังไม่มีแผ่นลายปัก มักเกล้าผมแล้วปักด้วยปิ่นหรือมัดด้วยสายลูกปัด ส่วนผู้ชายสวมเสื้อสีดำมีลายปักสีแดงตรงหน้าอก สวมกางเกงเป๋ยาว และสวมหมวกทรงกลม ที่มีลูกสีแดง ปัจจุบันวัฒนธรรมการแต่งกายแบบดั้งเดิมของหนุ่มสาวชาวมังเปลี่ยนแปลงไปตาม ยุคสมัยและสภาพการดำเนินชีวิต

ภาษามังจัดอยู่ในกลุ่มภาษามัง-เมียน มีการยืมคำจากภาษาจีนมาใช้จำนวนมาก เป็น ภาษาไม่มีตัวสะกด ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๔๙๖ กลุ่มมิชชันนารีและนักภาษาศาสตร์ตะวันตก ได้ช่วยกันสร้างระบบตัวเขียนภาษามังโดยใช้อักษรโรมัน นิยมใช้อย่างแพร่หลายในการเผยแผ่ คริสต์ศาสนา ปัจจุบันเยาวชนมังที่เข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับ กับใช้ชีวิตอยู่ในเมือง ได้ เปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยภาคกลางและภาษาคำเมืองสื่อสารในชีวิตประจำวันกับบุคคลทั่วไปมากขึ้น

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวม้งสืบทอดมรดกและพิธีกรรมผ่านผู้ชาย เมื่อผู้หญิงแต่งงานไปอยู่บ้านฝ่ายชายก็จะตัดขาดจากพิธีกรรมทางฝ่ายพ่อแม่ตน ลูกชายคนสุดท้ายจะต้องเลี้ยงดูพ่อแม่และเป็นผู้รับมรดก ชาวม้งมีความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ เทพในเรือน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ โดยเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษฝ่ายชาย ๓ ชั่วคนจะคอยปกป้องคุ้มครองลูกหลาน ส่วนเทพในเรือนนั้นคอยปกป้องคุ้มครองสมาชิกของครัวเรือน หากมีการละเมิดลบหลู่ก็จะถูกลงโทษให้เกิดอาการเจ็บป่วยเช่นเดียวกับผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประจำอยู่ในธรรมชาติ พิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวม้งสัมพันธ์กับความเชื่อดังกล่าว เช่น พิธีเรียกขวัญ พิธีเข้าทรงเพื่อการรักษาอาการเจ็บป่วย พิธีสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษ ฯลฯ ความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เมื่อชาวม้งบางส่วนหันไปนับถือคริสต์ศาสนาและพระพุทธศาสนา

ประเพณีของชาวม้งมีทั้งระดับครอบครัวและชุมชน ตัวอย่างของระดับครอบครัวมีประเพณีกินข้าวใหม่ เมื่อเริ่มต้นฤดูการเก็บเกี่ยว เพื่อบอกกล่าวและขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน ระดับชุมชนมีประเพณีปีใหม่เป็นประเพณีสำคัญ จัดในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๒ ทางจันทรคติอย่างเป็นทางการ ๓ วัน แต่การละเล่นของแต่ละหมู่บ้านอาจนานกว่านั้น ปีใหม่เป็นโอกาสที่สมาชิกในชุมชนจะได้พบปะร่วมกิจกรรมการละเล่นต่าง ๆ เช่น การโยนลูกช่วง การตีลูกข่าง ส่วนพิธีแต่งงานนั้นถือเป็นงานสำคัญในสังคมม้ง เพราะนอกจากคู่สมรสแล้วยังเป็นการสร้างความผูกพันการสร้างความเป็นเครือญาติระหว่างสมาชิกของ ๒ ตระกูล

ชาวม้งแต่ดั้งเดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบพึ่งตนเอง โดยการปลูกผืนเป็นพืชที่สร้างรายได้สำคัญ ต่อมาเมื่อผืนกลายเป็นของผิดกฎหมาย โครงการหลวงและหน่วยงานของรัฐได้ส่งเสริมให้ปลูกพืชทดแทน เช่น กาแฟ ลิ้นจี่ ท้อ พลับ กะหล่ำปลี มันฝรั่ง ฯลฯ นอกจากทำการเกษตรแล้วชาวม้งยังพัฒนาทักษะด้านงานฝีมือที่มีอยู่จนสามารถทำเป็นอาชีพและธุรกิจการค้าได้ เช่น การทำเครื่องเงิน การทอ เขียนและปักผ้า ปัจจุบันชาวม้งรุ่นใหม่มีการศึกษาสูงขึ้น จำเป็นต้องเดินทางเข้าสู่เมือง เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็ทำงานในเมือง บางส่วนออกไปเป็นแรงงานในต่างประเทศ คงเหลือแต่เด็กและผู้สูงอายุอยู่ในหมู่บ้านบนภูเขา

แคน เป็นเครื่องดนตรีของชาวม้ง ที่มา: กิ่งทอง มหาพรไพศาล

ชาวม้งมีเพลงและดนตรีพื้นบ้านสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ เครื่องดนตรีใช้แคนประกอบการเล่น ใช้หญ้า ตรี ร้า ซอในการเกี่ยวพาราตี ใช้ฆ้องและฉาบกับกระดิ่งในพิธีเข้าทรง ใช้แคนและกลองในพิธีศพ เพลงพื้นบ้านดั้งเดิมของม้งเป็นการร้องเนื้อโดยไม่มีดนตรีประกอบ มีทั้งเพลงเพื่อความบันเทิง อันเป็นบทเพลงเกี่ยวกับประสบการณ์แง่มุมต่าง ๆ ของชีวิต และบทขับขานเพื่อการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันเพลงและดนตรีของชาวม้งรับอิทธิพลภายนอกอย่างชัดเจน

ด้านศิลปหัตถกรรม ผู้หญิงม้งมีทักษะในการทอ เย็บปัก เขียนลายผ้า มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถออกแบบลายเขียน ลายปักใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา ขณะที่ผู้ชายม้งมีทักษะในงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสาน เครื่องเงิน และเครื่องประดับต่าง ๆ

ผู้หญิงม้งมีทักษะในการเขียนผ้าลายปักใหม่ ๆ

ส่วนวัฒนธรรมการบริโภค ชาวม้งไม่นิยมรับประทานอาหารรสจัด อาหารม้งประกอบด้วยผักและเนื้อสัตว์ เช่น ต้มผัก ไก่ต้มสมุนไพร หมูตุ๋นใส่ผักกาดเขียว น้ำพริกมะเขือ มีการถนอมอาหารด้วยการทำให้สุก รกเค็ม การคั่วหนังและมันหมูใส่ไฟ การหมกผักกาด การดองผักกาด เมื่อชาวม้งรุ่นใหม่เข้ามาอยู่ในเมืองก็เรียนรู้วัฒนธรรมอาหารจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มากขึ้น

ส่วนเด็กโต

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ลิปรีชา ผู้เขียน

ม้ง (Hmong) เป็นชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ภาคเหนือของเมียนมา ลาว เวียดนามและไทยใช้เรียกตนเอง อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศจีนนั้น ม้งเป็นชาติพันธุ์ย่อยกลุ่มหนึ่งของชนชาติเหมียว จึงมักจะถูกชาวจีนและคนอื่นเรียกว่า “ชนชาติเหมียว” (苗族) โดยรากศัพท์แล้วคำว่า “เหมียว” ในภาษาจีนแปลว่า ต้นข้าวอ่อน หน่อ และวัชพืช กับ แปลงนา ซึ่งหมายถึง คนทำนา ลูกของแผ่นดินหรือชนพื้นเมืองดั้งเดิม แต่ในบางบริบทนั้นคำว่า “เหมียว” หรือที่คนไทยมักเรียกว่า “แม้ว” มักจะถูกสื่อความหมายในเชิงดูถูกเพราะมีนัยของความเป็นกลุ่มชนบนภูเขาที่ล้าหลัง ขณะที่ในภาษาม้งนั้น คำว่า “ม้ง” หมายถึง คน

๑. ประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน

คำถามที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีประวัติศาสตร์หรือจุดกำเนิดมาจากที่ไหนกันแน่ ทั้งนักวิชาการชาวจีนกับมิชชันนารีชาวตะวันตก ต่างก็นำเสนอประวัติศาสตร์ชาวม้งที่เป็นลักษณะเส้นตรง นั่นคือ มิชชันนารีชาวตะวันตกพยายามที่จะเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชาวม้งไปยังดินแดนขั้วโลกเหนือและดินแดนตะวันออกกลาง ด้วยการตีความตามเรื่องเล่าของชาวม้งกับเรื่องราวในพระคัมภีร์ไบเบิล ขณะที่นักวิชาการชาวจีนที่ศึกษากลุ่มชนชาติเหมียวในประเทศจีนได้โยงประวัติศาสตร์ของชาวม้งไปที่ยุคฟ่งทะเลเหลืองทางทิศตะวันออกของจีน

ถิ่นที่อยู่เดิมของชนชาติเหมียวอาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำฮวงโห (แม่น้ำเหลือง) และแม่น้ำแยงซี

แม้บาทหลวงชาวฝรั่งเศสชื่อ ซาวินา (Savina) จะได้ตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งอพยพมาจากทางซัวโลกเหนือ ผ่านเข้ามาทางไซบีเรียและมองโกล เข้าสู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน โดยสันนิษฐานจากเนื้อหาบางส่วนในตำนานที่คนม้งเล่าต่อ ๆ กันมา แต่นั่นก็ปราศจากซึ่งเอกสารหลักฐานทางโบราณคดีและการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตาม การที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถูกนำไปผูกอยู่กับชนชาติเหมียวมายาวนาน และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชนชาติเหมียวมีความสัมพันธ์กับ “ซานเหมียว” และ “หนานหม่าง” มาโดยตลอด ดังนั้น หากจะทำความเข้าใจประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จำเป็นต้องอิงเอกสารข้อมูลที่ว่าด้วยเหมียว ซานเหมียว และหนานหม่าง ที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนเป็นหลัก

นักวิชาการชาวจีนที่ศึกษากลุ่มชนชาติเหมียวต่างอ้างถึงหลักฐานของจีนที่บันทึกว่าเหมียวเป็น

กลุ่มชนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำฮวงโห (แม่น้ำเหลือง) และแม่น้ำแยงซี เมื่อประมาณ ๔,๐๐๐ กว่าปีก่อน จากการที่ถูกบุกรุกและขับไล่ให้ออกจากพื้นที่อยู่อาศัยของตนเองครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้ชาวเหมียวในยุคสมัยราชวงศ์ฉิง (Qing-๒๒๑ ก่อนคริสต์ศักราช) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตป่าเขาที่ห่างไกลจากเมือง เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากการก่อกวนจากกลุ่มอื่น ๆ ถึงตอนปลายของราชวงศ์ซีฮั่น (Xi Han) ชาวเหมียวได้พัฒนาขึ้นมาเป็นกลุ่มที่มีอำนาจ ทำให้ผู้ปกครองของราชวงศ์ต้องหันมาให้ความสนใจกับชาวเหมียว ซึ่งตอนนั้นถูกเรียกว่า ชาวหวู่ หลิง หม่าง และต่อมาถูกคนจีนเรียกว่า ชนชาติเหมียว

จนกระทั่ง ค.ศ. ๘๓๓ อาณาจักรน่านเจ้าได้ยกทัพไปตีเขตภาคตะวันตกของมณฑลเสฉวน (Xi Chuan) และภาคใต้กับภาคกลางของมณฑลกุ้ยโจว ถูกด่อนทรัพยากรและประชาชนไปเป็นจำนวนมาก

ชาวเหมียวส่วนหนึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่มณฑลยูนนาน สมัยราชวงศ์หยวน (Yuan-ค.ศ. ๑๒๗๙-๑๓๖๘) การถูกเหยียดหยามและกดขี่ชนชาติส่วนน้อยได้เกิดขึ้น และดำเนินต่อมายาวนาน ประชาชนหลากหลายกลุ่มที่ประสบความยากลำบากได้ลุกขึ้นมาต่อต้าน เอกสารโบราณของจีนระบุว่า มีประชาชนชาวเหมียวกว่า ๒,๐๐๐ คนอพยพเข้าสู่มณฑลยูนนานเพื่อแสวงหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า เพื่อหลบหลีกสงคราม และส่วนหนึ่งได้อพยพต่อไปยังดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นภาคเหนือของประเทศไทย เวียดนาม ลาว เมียนมา และไทย

ในส่วนของดินแดนล้านนาหรือภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบัน ชาวม้งเริ่มอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งระหว่างช่วงต่อของ ค.ศ. ๑๘๐๐

และ ๑๙๐๐ โดยใน ค.ศ. ๑๙๒๙ พบว่า มีคนม้งตั้งหมู่บ้านอยู่ในจังหวัดตากแล้ว

ที่ภาคเหนือของประเทศไทย ชาวม้งได้ข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนที่จะมีอนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในการกำหนดเส้นแบ่งเขตแดนของราชอาณาจักรสยามใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ (ค.ศ. ๑๙๐๔) ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทั้งนี้ เส้นทางหลัก ๓ เส้นทางที่ชาวม้งเข้ามาคือ เส้นทางแรกผ่านเมืองหงสาในแขวงไชยะบูลิเข้ามายังดอยภูแวในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน แล้วกระจายไปยังภูเขาสูงลูกต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน เช่น เขาฝิปันน้ำในเขตอำเภอบ่อเกลือ ดอยภูคาในเขตอำเภอปัว ดอยขุนสถานในอำเภอเวียงสา แล้วบางส่วนได้อพยพต่อไปยังดอยลานสางหรือดอยระแหงในจังหวัดตาก กับที่ภูหินร่องกล้าในจังหวัด

หมู่บ้านชาวม้ง ที่บ้านชาติตระการ ภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. ๒๕๔๕

พิษณุโลก และเขาปู่เขาย่า ในจังหวัดเพชรบูรณ์ **เส้นทางที่สอง** เข้ามายังอำเภอเชียงของ และเวียงแก่น แล้วตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ดอยภูลังกา ดอยยาว ดอยผาหม่น แล้วส่วนหนึ่งได้อพยพข้ามแอ่งที่ราบเชียงรายได้ยังดอยช้างในเขตอำเภอแม่สรวย ต่อยังดอยหลวงเชียงดาว ดอยสุเทพ ดอยอินทนนท์ และดอยแม่อิง ในจังหวัดเชียงใหม่ และ**เส้นทางที่สาม** ข้ามแม่น้ำโขงที่เหนืออำเภอเชียงแสน เข้าสู่ประเทศเมียนมาที่ดอยผ้าห่มปก แล้วจึงข้ามมายังดอยอ่างขางกับดอยสามหมื่น ในจังหวัดเชียงใหม่ และดอยหมากพริกกับดอยแม่ฮ่อคอกในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สาเหตุที่ชาวม้งเลือกตั้งชุมชนบนภูเขาในยุคนั้นมี ๓ ประการ คือ **ประการแรก** เพื่อเลือกพื้นที่ที่มีอากาศเย็นสำหรับการเพาะปลูกฝิ่น เพราะนอกจากใช้เป็นยารักษาโรคแล้ว ฝิ่นยังเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวที่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส รัฐบาลไทยและลาวรับซื้อ **ประการที่สอง** ต้องการหลีกเลี่ยงโรคระบาดและโรคภัยไข้เจ็บ อย่างโรคอีสุกอีใส โรคเรื้อน ไข้ทรพิษ และไข้มาลาเรีย เพราะในยุคก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ นั้นยังไม่มียาสำหรับรักษาโรคต่าง ๆ ดังกล่าว และ**ประการสุดท้าย** ต้องการหลีกเลี่ยงการถูกควบคุมและเก็บภาษีด้วยการขูดรีดและซ้ำซ้อนโดยเจ้าหน้าที่รัฐจากพื้นราบ จนกระทั่งเข้าสู่ยุคต้นทศวรรษ ๒๕๐๐ รัฐบาลจึงส่งตำรวจตระเวนชายแดนเข้าถึงหมู่บ้านม้งและกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอื่น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวม้งกับเจ้าหน้าที่รัฐจึงเริ่มใกล้ชิดกันมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๑ ถึง พ.ศ.

๒๕๒๓ ซึ่งเป็นยุคสงครามเย็น ชาวม้งในประเทศไทยต้องถูกแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือฝ่ายที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กับฝ่ายที่เข้าร่วมกับรัฐบาลไทย ภายหลังจากที่รัฐบาลมีนโยบาย ๖๖/๒๕๒๓ ให้นักศึกษาและคนในพื้นที่ราบที่เข้าร่วมการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ในป่ากลับเข้าสู่เมืองเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยโดยไม่เอาความผิด ชาวม้งที่เคยเข้าร่วมกับฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ในเขตจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน พิษณุโลก เลย เพชรบูรณ์ และจังหวัดตาก จึงเข้าร่วมเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยจัดตั้งหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่เดิมที่พวกเขาเคยอยู่อาศัยก่อนที่จะเข้าร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในป่า

ปัจจุบันมีหมู่บ้านม้งกระจายอยู่ใน ๑๕ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน แพร่ ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เลย และกาญจนบุรี นอกจากนั้นยังมีชุมชน ครอบครัวและปัจเจกบุคคลชาวม้งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ด้วยเหตุผลของการไปเรียนหนังสือ ทำงาน และค้าขาย เป็นต้น

ชาวม้งในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่มย่อยคือ ม้งเดือ (Hmoob Dawb* - ม้งขาว) กับม้งจั่ว (Moob Ntsuab - ม้งเขียว หรือม้งน้ำเงิน หรือม้งดำ) การจำแนกความแตกต่างดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างทางสำเนียงหรือภาษาเครื่องแต่งกาย และความเชื่อกับพิธีกรรมของทั้ง ๒ กลุ่ม โดยเฉพาะในรายละเอียดบางขั้นตอนของพิธีแต่งงาน เทศกาลปีใหม่ พิธีศพ พิธีชำระมลทิน (lwm sub - หลือซู้) เป็นต้น

* Dawb ภาษาม้งเดือ ออกเสียงเป็น ฮม้ง (Hmoob) จึงเป็นที่มาของการสะกดเป็นภาษาอังกฤษว่า Hmong ขณะที่ภาษาม้งจั่วออกเสียงเป็น ม้ง (Moob) เท่านั้น

ไม้หินและสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านม้ง

ที่มา: Hans Manndorff ตันทศวรรษ ๒๕๐๐

๒. ลักษณะของบ้านเรือน

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมรอบข้าง และความเชื่อเป็นตัวกำหนดลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวม้ง กล่าวคือ ในยุคก่อนทศวรรษ ๒๕๑๐ ที่หมู่บ้านม้งทั้งหมดยังตั้งอยู่บนภูเขาสูงนั้นพบว่า นิยมสร้างบ้านเรือนเป็นแบบเดียวกัน แต่

อาจใช้วัสดุที่แตกต่างกันไปตามที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น นั่นคือ เป็นทรงบ้านติดดิน ทบพื้นให้ดินแน่น มุงหลังคาด้วยหญ้าคา หรือใบค้อ หรือรางไม้ไผ่ หรือกระดานไม้ ฝาผนังเป็นไม้กระดาน หรือไม้ฟาก (ไม้ไผ่สับแล้วคลี่กางออก) ประตูของกลุ่มม้งจื๋วนั้นมีเพียงประตูเดียว ขณะที่กลุ่มม้งเต๋อ

โครงสร้างของบ้านม้ง

ที่มา: อติตสถาบันวิจัยชาวเขา ทศวรรษ ๒๕๓๐

ลักษณะบ้านของชาวม้ง ที่บ้านชาติตระการ
ภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. ๒๕๔๕

มี ๒ ประตู พื้นที่ในบ้านประกอบด้วย ลานบ้าน สำหรับวางโต๊ะอาหารและทำพิธีกรรม (หาปล่าห์) เตาไฟเล็ก (ขอจู้) เตาไฟใหญ่ (ขอจ่อ) ห้องนอน แยก (จ้าวซั่ว) ห้องนอนของสมาชิก และที่ฝ้ายบ้าน ด้านตรงข้ามประตูพิธีกรรมเป็นที่ติดกระดาดเงิน กระดาดทอง (ลีเก๊า) และอาจมีหิ้งพิธีทรงเจ้าใน กรณีที่บ้านหลังนั้นมีคนทรงหรือจี้เน้ง นอกจากนั้น แล้วเหนือเตาไฟเล็กยังมีชั้นลอยสำหรับเก็บเมล็ดพืชผลทางการเกษตรและของใช้อื่น ๆ

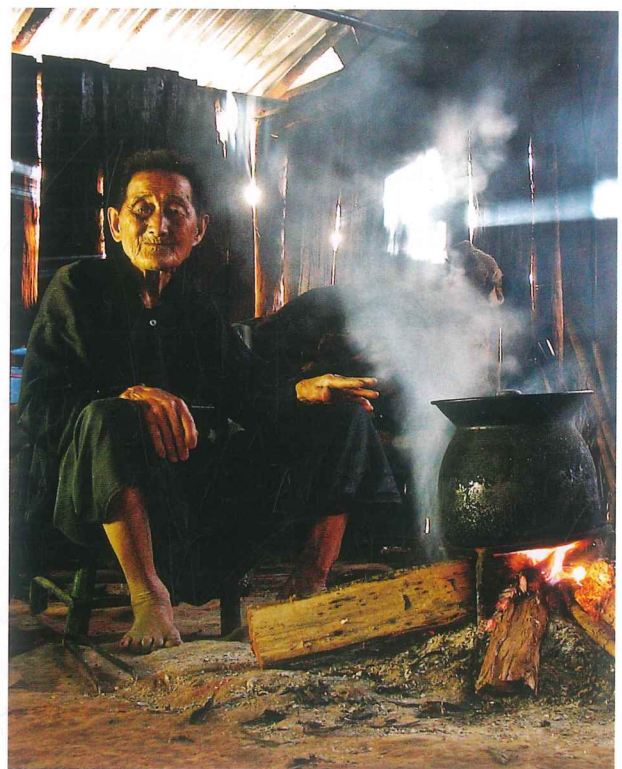
เมื่อการพัฒนาเข้ามาถึงในชุมชนบนภูเขา ลักษณะบ้านของชาวม้งเริ่มเปลี่ยนไป กล่าวคือ มีการซื้อสังกะสีมาปูหลังคาและใช้อิฐกับปูนทำเป็น ฝาผนังบ้านแทนวัสดุจากธรรมชาติ ครอบครัวที่มีฐานะดีเริ่มสร้างบ้านสองชั้น ยิ่งในกรณีของหมู่บ้าน ม้งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบยิ่งพบความเปลี่ยนแปลงในการใช้วัสดุสร้างบ้านกับรูปทรงบ้านที่แตกต่างออกไป

เตาไฟใหญ่

เพราะได้รับอิทธิพลจากช่างสร้างบ้านที่เป็นคนพื้นราบ กับทั้งต้องเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศที่ ร้อนกว่าบนภูเขา ถึงแม้จะมีบ้านสองชั้นที่สวยงาม ชาวม้งยังนิยมมีบ้านหลังเล็ก ๆ ชั้นเดียวเพื่อใช้ สำหรับทำครัว และประกอบพิธีกรรม เพราะแต่ละ ส่วนของบ้านหลังเล็กนั้นล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับ ความเชื่อและพิธีกรรมในชีวิตประจำวันของชาวม้ง

บริเวณด้านนอกของบ้าน แต่เดิมที่ยังเป็น วิถีชีวิตแบบบนภูเขา จะมีเล้าไก่ คอกหมู คอกวัว คอกม้า รางไม้สำหรับรองรับน้ำรินที่ใช้ไม้ไผ่ต่อมา จากลำห้วยเหนือหมู่บ้าน และมีครกตำข้าว โม่หิน กับโรงตีเหล็กด้วย แต่ปัจจุบันแทบจะไม่เห็น สิ่งเหล่านี้แล้ว เพราะวิถีชีวิตได้เปลี่ยนไปอย่างมาก พื้นที่รอบตัวบ้านกลายเป็นโรงจอดรถยนต์และ จักรยานยนต์ กับโรงเก็บวัสดุและอุปกรณ์ทำการ เกษตรแทน

เตาไฟเล็ก

ที่มา: อดีตสถาบันวิจัยชาวเขา ทศวรรษ ๒๕๓๐

๓. การแต่งกาย

เครื่องแต่งกายเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุอย่างหนึ่งของผู้คนในสังคม ทั้งทำมาจากวัตถุดิบที่หาได้ในธรรมชาติและหาซื้อได้จากตลาดท้องถิ่น มีการออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและเพื่อดึงดูดความสนใจของคนที่ได้พบเห็น เครื่องแต่งกายเป็นแฟชั่นที่มักมีการหยิบยืมหรือได้รับอิทธิพลข้ามกลุ่มวัฒนธรรม ฉะนั้น รูปแบบและสีสันของเครื่องแต่งกายของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจึงเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและยุคสมัย ไม่ได้คงที่หรือเป็นแบบเดียวกันเสมอไป หากย้อนกลับไปดูถึงการเปลี่ยนแปลงของเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในช่วงกึ่งศตวรรษที่ผ่านมา จะเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงอย่างมาก กระนั้นก็ตาม เครื่องแต่งกายของชาวม้งยังคงมีความเป็นเอกลักษณ์ในตัวเองอยู่

ยุคก่อนทศวรรษ ๒๕๑๐ เครื่องแต่งกายของชาวม้งทำมาจากวัตถุดิบที่เป็นเส้นใยกัญชง (ม่าง*) เป็นหลัก ด้วยการนำมาปั่นเป็นเส้นด้ายแล้วทอเป็นผืนผ้า บางชิ้นมีการนำมาย้อมด้วยคราม ดังนั้นสีพื้นของผ้าจึงเป็นสีชาวกับสีน้ำเงินเข้มเป็นหลัก ส่วนที่เหลือเป็นการเย็บปัก ประดับด้วยเส้นด้ายและไหมสีต่าง ๆ จะหาซื้อได้จากคาราวานพ่อค้าชาวจีนฮ่อและตลาดในพื้นที่ราบ ดังนั้น ชุดที่มีสีสันของสตรีม้งจึงกลายเป็นที่มาของคำเรียกกลุ่มเชื้อยอย นั่นคือ กลุ่มม้งเตือ (ม้งขาว) เป็นการเรียกกลุ่มม้งผู้หญิงสวมกระโปรงสีขาว ส่วนเสื้อเป็นสีดำมีปกด้านหน้าและแผ่นลายดอกตรงคอหลัง เนื่องจากกระโปรงสีขาวมักเปื้อนง่ายและไม่สะดวกในการ

ทำงาน จึงเปลี่ยนมาสวมกางเกงขาทรงกระบอกเหมือนผู้ชาย ไม่ว่าจะสวมกระโปรงขาวหรือกางเกงผู้หญิงม้งเตือมีผ้าคาดเอวที่มีสีสันทันและมีผืนผ้าสีน้ำเงินปิดด้านหน้าและหลัง ยืนลงมาเลยหัวเข่าและน่อง โปกหัดด้วยผ้าสีดำ ส่วนผู้ชายสวมเสื้อสีดำที่มีแผ่นเปิดด้านหน้า และมีผ้าคาดเอวที่ปล่อยชายยืนลงมาด้านหน้า ทั้งนี้ ในกลุ่มของวัยหนุ่มสาวและในโอกาสเทศกาลปีใหม่จะนิยมสวมเสื้อผ้าที่มีสีสันทันและลวดลายที่หลากหลาย ต่างจากในชีวิตประจำวันทั่วไป

ชายม้งเตือ

ที่มา: อดีตสถาบันวิจัยชาวเขา ทศวรรษ ๒๕๓๐

หญิงม้งเตือสวมทั้งกระโปรงขาวและกางเกงทรงขาทรงกระบอก

ที่มา: อดีตสถาบันวิจัยชาวเขา ทศวรรษ ๒๕๓๐

*ม่าง (maaj) หรือกัญชง แตกต่างจากกัญชา กัญชงเป็นพืชที่อยู่คู่กับสังคมม้งมายาวนาน คนม้งปลูกต้นกัญชงสำหรับใช้เปลือกทำเส้นใยทอผ้าและพิธีกรรมเท่านั้น ไม่ได้ใช้ส่วนของใบและดอกเพื่อเสพและเป็นยาแต่อย่างใด

ชายและหญิงม้งจ้าว

ที่มา: อดีตสถาบันวิจัยชาวเขา ช่วงทศวรรษ ๒๕๓๐

กลุ่มม้งจ้าว (ม้งเขียว ม้งน้ำเงิน หรือม้งดำ)

ผู้หญิงนิยมสวมกระโปรงพื้นสีน้ำเงินเข้มซึ่งฟอกด้วยคราม ปักด้วยผ้าและลวดลายสีแดงเป็นหลัก คาดเอวด้วยผ้าสีแดงและผ้าด้านหน้าหลากสี เสื้อมีพื้นสีดำและลายแถบแดงด้านหน้า ปกตรงส่วน

หลังคอเป็นพื้นผ้าสีดำ ไม่ได้ปักลวดลายเหมือนกลุ่มม้งเตือ เกลาผมแล้วปักด้วยปิ่นปักผมกับมัดด้วยสายลูกปัด ส่วนผู้ชายนุ่งกางเกงทรงเป๋ายาว คาดเอวด้วยผ้าสีแดงที่ส่วนปลายมีลวดลายผ้าปักปล่อยยื่นมาด้านหน้า เสื้อสีดำและมีลายปักสีแดงด้านหน้าอก สวมหมวกรูปทรงกลมที่มีจุกสีแดงตรงส่วนกลาง ทั้งนี้ หากเป็นหนุ่มสาวที่แต่งกายในเทศกาลปีใหม่ มักจะมีสีสันทึบสวยงาม ซึ่งส่วนใหญ่จะออกโทนสีแดง

ในทศวรรษ ๒๕๒๐ เป็นต้นมา เครื่องแต่งกายชาวม้งเริ่มมีการปรับเปลี่ยนไปทั้งด้านวัตถุดิบ สีสันทึบ และลวดลาย ยิ่งเข้าสู่ยุคทศวรรษ ๒๕๔๐ และทศวรรษ ๒๕๕๐ ที่มีหนุ่มสาวออกไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองมากขึ้น มีการเรียนรู้และออกแบบชุดม้งใหม่ๆ ที่สวยงาม กับทั้งมีโรงงานและร้านค้าที่เจ้าของเป็นชาวม้งได้ทำการผลิตเครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับสำหรับชาวม้งออกมาจำหน่ายในระบบตลาดมากมาย มีลวดลายและสีสันทึบหลากหลาย

ร้านค้าขายเสื้อผ้าม้งในตัวเมืองเชียงใหม่

ที่มา: ร้านปั้นดาววานิช จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๖

ในอีกด้านหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นในชุมชนม้งในระยะที่ผ่านมา ทำให้ชาวม้งต้องเดินทางเข้าสู่เมืองบ่อยขึ้น ส่งผลให้ชาวม้งเปลี่ยนมาสวมชุดแบบเดียวกับคนในพื้นที่ราบ ดังจะสังเกตได้จากการเข้าไปในชุมชนในช่วงที่ไม่มีเทศกาลสำคัญ พบว่ามีเพียงคนในวัยกลางคนและสูงอายุที่เป็นผู้หญิงและผู้ชายไม่กี่คนที่ยังคงนุ่งชุดม้งอยู่ ขณะที่ผู้ชายบางส่วนยังนุ่งกางเกงม้งแต่สวมเสื้อยืดหรือเสื้อคอปกแทน ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าถุงและสวมเสื้อม้งหรือเสื้อทั่วไปแทน ทั้งนี้ นอกจากเหตุผลในการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมให้ทันสมัยและสะดวกในการซื้อแล้ว อีกเหตุผลหนึ่งที่นิยมเปลี่ยนจากชุดม้งเป็นชุดโดยทั่วไปคือ สภาพภูมิอากาศที่ร้อนขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มของคนม้งที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่ราบ

หญิงม้งจ้วงปักผ้าหน้าบ้าน

ที่มา: อดีตสถาบันวิจัยชาวเขา ทศวรรษ ๒๕๒๐

หญิงม้งปักผ้าหน้าบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

๔. ภาษา

นักภาษาศาสตร์จัดภาษาม้งอยู่ในกลุ่มภาษาม้ง-เมี่ยน (แม้ว-เย้า) ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มตระกูลภาษาจีน-ทิเบตและอื่น ๆ ด้วยการที่คนม้งอยู่ใกล้ชิดกับคนจีนมายาวนาน จึงมีการหยิบยืมคำในภาษาจีนมาใช้ในภาษาม้งเป็นจำนวนมาก ภาษาม้งในประเทศไทยมี ๒ กลุ่มย่อย คือ ม้งเดือกับม้งจ้วง ประมาณร้อยละ ๓๐-๔๐ คำศัพท์ที่ใช้นั้นเหมือนกัน นั่นหมายความว่า ๒ กลุ่มย่อยนี้สามารถสื่อสารกันได้ เหมือนภาษาไทยภาคกลางกับคำเมืองในภาคเหนือหรือภาษาลาวในภาคอีสาน

แต่เดิมชาวม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๔๙๖ มิชชันนารีและนักภาษาศาสตร์ชาวตะวันตกได้สร้างระบบตัวเขียนภาษาม้งด้วยการใช้ตัวอักษรโรมัน (ภาษาอังกฤษ) เรียกว่าระบบ Hmong Romanize Popular Alphabet (RPA) ภาษาม้งเดือมีพยัญชนะทั้งหมด ๕๖ ตัว สระ ๑๓ ตัว และวรรณยุกต์ ๘ เสียง ภาษาม้งไม่มีตัวสะกด ที่ผ่านมารัฐบาลไทยและชาวม้งในประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ได้สร้างระบบตัวเขียนภาษาม้งขึ้นอีกหลายระบบ แต่ก็ไม่เป็นที่นิยมมากเท่ากับระบบ Hmong RPA เพราะระบบนี้มีความสะดวกในการใช้แป้นพิมพ์ที่เป็นสากล อีกทั้งมีการใช้กันอย่างแพร่หลายในกลุ่มม้งคริสเตียน การแปลพระคัมภีร์และบทเพลง และการสื่อสารในสังคมออนไลน์ ปัจจุบันก็นิยมใช้ระบบตัวเขียนดังกล่าว

ในประเทศไทยภาษาของชาวม้งเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดคือ ในกลุ่มเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ที่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษาภาค

บังคับที่ต้องใช้แต่ภาษาไทยภาคกลางเป็นหลัก นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยภาคกลางที่ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน กับคนพื้นราบและเป็นภาษากลางที่ชาวม้งใช้สื่อสารกับคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

๕. โครงสร้างทางสังคม ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม

สังคมม้งเป็นสังคมที่สืบทอดมรดกและพิธีกรรมผ่านผู้ชาย เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงจะย้ายเข้าไปอยู่บ้านผู้ชาย เป็นสมาชิกในครอบครัวและตระกูลของสามี ด้วยการอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับพ่อแม่ของฝ่ายชาย เป็นลักษณะของครอบครัวขยายคือ มีหลายครอบครัวย่อยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน จนกระทั่งคู่สมรสใหม่สามารถสร้างฐานะทางครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง หรือกรณีมีปัญหาด้านความสัมพันธ์ในครัวเรือน ครอบครัว

ของลูกชายคนโตจึงเป็นฝ่ายที่เริ่มแยกบ้านออกไป ส่วนครอบครัวของลูกชายคนสุดท้องจะอาศัยอยู่กับพ่อแม่ เลี้ยงดูพ่อแม่และได้บ้านของพ่อแม่เป็นมรดก ส่วนลูกสาวที่แต่งงานออกไปอยู่กับสามี แม้จะถูกตัดขาดจากความเชื่อและพิธีกรรมของครอบครัวและสายตระกูลของพ่อแม่เกิด แต่ในชีวิตประจำวันแล้ว มิได้ตัดขาดความสัมพันธ์ในการช่วยเหลือและพึ่งพาซึ่งกันและกันแต่อย่างใด

ศาสนาและความเชื่อหลักของชาวม้งคือ การนับถือบรรพบุรุษ การนับถือเทพประจำเรือน และการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างโลกมนุษย์ (หยาง-yaj ceeb) และโลกของวิญญาณ (หยิน-yeeb ceeb) ชาวม้งเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วของผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน ๓ รุ่นคนคือ พ่อแม่ ปู่ย่า และปู่ทวดย่าทวด ยังคงอยู่และปกป้องคุ้มครองลูกหลาน เมื่อมีพิธีกรรมสำคัญจึงต้องสักการะบรรพบุรุษดังกล่าว เมื่อลูกหลานประสบปัญหาทั้งด้านร่างกายและจิตใจก็สามารถเรียกและบนบานให้มาช่วยปกป้องคุ้มครองได้ ส่วนเทพประจำเรือน เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวม้งเชื่อว่าประจำอยู่ที่จุดต่าง ๆ ในบ้าน เช่น เทพประตู เทพเตาไฟเล็ก เทพเตาไฟใหญ่ เทพเสากลางบ้าน และเทพลี้ก้า (เทพเจ้าแห่งความมั่งคั่งและร่มเย็นเป็นสุข แทนที่ด้วยแผ่นกระดาษเงินกระดาษทอง ซึ่งติดตรงฝาบานฝั่งตรงข้ามกับประตู) เทพเขี้ยวเม่ง (ธรณีประตูและแผ่นผ้าเหนือประตูเข้าบ้าน) และเทพอื่น ๆ ภายในบ้าน เทพเหล่านี้ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครัวเรือน หากละเมิด ลบหลู่หรือขาดการบูชาตามโอกาสสำคัญ เทพประจำบ้านก็อาจลงโทษด้วยการทำให้เกิดการเจ็บป่วยหรือ

พิธีบูชาเทพลี้ก้าของม้งเตือ บ้านปากกลาง จังหวัดน่าน
พ.ศ. ๒๕๕๘

หญิงม้งจื๋อทำพิธีอ้วนนิ่งหรือเข้าทรง

ที่มา: อดีตสถาบันวิจัยชาวเขา ทศวรรษ ๒๕๓๐

เหตุร้ายอื่น ๆ ได้ ในส่วนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใน
ธรรมชาติที่คนม้งนับถือ เช่น เจ้าที่แห่งท้องถื่น
ผีลำห้วย ผีหนองน้ำ ผีฟ้า ผีจอมปลวก ฯลฯ
ชาวม้งเชื่อว่าผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวจะไม่ก่อ
ให้เกิดความเจ็บป่วยหรือปัญหาแก่ผู้คนหากไม่มี
การลบหลู่ นอกจากนั้นแล้วยังมีผีร้ายในธรรมชาติ
ที่อาจคอยกลั่นแกล้งหรือทำร้ายผู้คน เช่น ผีหรือ
วิญญาณของคนที่เสียชีวิตด้วยเหตุไม่ปกติ ผี
สุสาน และผีป่าอื่น ๆ

พิธีญี่ด้าของม้งเต๋อ พ.ศ. ๒๕๕๐

พิธีกรรมที่สำคัญของชาวม้งจึงสัมพันธ์กับ
ความเชื่อดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งรูปแบบผลิตผล
ทางการเกษตรและแบบแผนการดำรงชีวิตในชุมชน
บนพื้นที่สูง เช่น พิธีเรียกขวัญทารกเกิดใหม่ พิธี
อ้วนนิ่งหรือเข้าทรง เพื่อวินิจฉัยและรักษาอาการ
เจ็บป่วยที่เชื่อว่าเกิดจากการกระทำของเทพหรือ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ข้างต้น พิธีแต่งงาน พิธีศพ พิธีปลด
ปล่อยวิญญาณคนตาย (จอปลี่ห์) พิธีบูชาวิญญาณ
พ่อแม่ที่เสียชีวิตแล้วด้วยว้าว (ญี่ด้า) พิธีบูชาเทพ
แห่งประตูด้วยหมู (บั่วด้าต่งห่) พิธีสักการะเจ้าที่
ประจำชุมชน (จีตงเซ่ง)

พิธีสักการะเทพถือติ หรือเทพประจำชุมชน (จีตงเซ่ง) พ.ศ. ๒๕๖๕

ประเพณีสำคัญในรอบปีของชาวม้ง ได้แก่ **ประเพณีปีใหม่ (น่อ เป้ เจ๊าห์)** ซึ่งจัดขึ้นในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๒ ในทางจันทรคติ ซึ่งเป็นช่วงหลังเสร็จสิ้นจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร และมีเวลาว่างสำหรับการเตรียมงานเฉลิมฉลองกัน นอกจากนี้ปีใหม่จะเป็นการเฉลิมฉลองภายหลังฤดูการเก็บเกี่ยวพืชผลจากการเพาะปลูก โดยเฉพาะข้าวแล้ว ยังเป็นโอกาสที่สมาชิกในชุมชนจะเข้าร่วมกิจกรรมพบปะและมีการละเล่นร่วมกัน ได้แก่ การโยนลูกช่วงของหนุ่มสาว การตีลูกช่วงของผู้ชาย และการละเล่นอื่นๆ เป็นต้น เนื่องจาก

พิธีเรียกขวัญในเทศกาลปีใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๘

ช่วงปีใหม่เป็นช่วงที่ทุกคนหยุดทำสวนทำไร่และและภารกิจอื่น ๆ ทั้งหมด พิธีที่สำคัญในเทศกาลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่คือ การเรียกขวัญคนและขวัญพืชพรรณธัญญาหารและขวัญเงินทองกลับเข้าบ้าน การสักการะเทพในบ้านและบรรพบุรุษ รวมทั้งการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสและสุสานของบรรพบุรุษที่ล่วงลับแล้ว ปัจจุบันเทศกาลปีใหม่ของชาวม้งช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว และช่วยสร้างรายได้แก่ชาวม้งมากขึ้น

ประเพณีกินข้าวใหม่ (น่อ หมอ เบิ้ล เขี้ยว) เป็นประเพณีในระดับครัวเรือนที่จัดขึ้นช่วงเริ่มต้นฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว โดยสมาชิกในครัวเรือนที่เก็บเกี่ยวข้าวใหม่จากไร่หรือนาจะนำเอาข้าวเปลือกใหม่มาคั่วให้แห้งแล้วนำไปสีเป็นข้าวสารเพื่อหุงกับมีการฆ่าไก่เพื่อทำพิธี ด้วยการบอกกล่าวขอบคุณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้านที่ช่วยคุ้มครองให้สามารถทำการเพาะปลูกแล้วเก็บเกี่ยวผลผลิตมาบริโภคได้ในที่สุด ทั้งนี้งานกินข้าวใหม่เป็นโอกาสในการเชิญญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านเข้ามาร่วมกินดื่มและแสดงความยินดีกับสมาชิกของครัวเรือนเจ้าบ้านด้วย

การโยนลูกช่วงของหนุ่มสาวม้งจ้าว
ที่มา: อดีตสถาบันวิจัยชาวเขา ทศวรรษ ๒๕๓๐

ชาวม้งแข่งขันตีลูกช่วง เทศกาลปีใหม่ม้ง พ.ศ. ๒๕๕๙

พิธีแต่งงานม้ง จังหวัดน่าน พ.ศ. ๒๕๕๐

อีกประเพณีหนึ่งที่สำคัญของสังคมชาวม้งคือ พิธีแต่งงาน (อัว ซัง) สังคมของชาวม้งจะห้ามไม่ให้หญิงกับชายในแซ่ตระกูลเดียวกันแต่งงานกัน การแต่งงานมีใช้มีความหมายสำคัญสำหรับคู่บ่าวสาวเท่านั้น แต่หมายถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของ ๒ แซ่ตระกูลของคู่บ่าวสาวเข้าเป็นเครือญาติกันด้วย ตามประเพณีของชาวม้งฝ่ายเจ้าบ่าวจะพาเจ้าสาวเข้าไปอยู่บ้านพ่อแม่ของตน ๓ วัน แล้วจึงยกขบวนไปจัดงานแต่งงานที่บ้านพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาว ปกติจะใช้เวลาประมาณ ๑ วัน ๑ คืน ในการเจรจาค่าสินสอดหรือค่าน้ำนมให้แก่พ่อแม่เจ้าสาว การทำพิธีบอกกล่าวต่อเทพประจำบ้านของพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวและร่วมดื่มกิน เพื่อขอบคุณพ่อแม่เจ้าสาวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรม ตามมาด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่าง ๒ ฝ่าย แล้วจึงส่งตัวเจ้าสาวไปอยู่บ้านเจ้าบ่าว โดยที่บ้านเจ้าบ่าวจะมีการจัดงานเลี้ยงต้อนรับ การรายงานต่อเทพประจำบ้านว่ามีสมาชิกเข้ามาใหม่ กับรายงานต่อพ่อแม่พี่น้องของเจ้าบ่าวเกี่ยวกับงานแต่งงานที่เกิดขึ้นที่บ้านพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาว และงานเลี้ยงขอบคุณคณะที่ไปช่วยการจัดงานแต่งงานที่บ้านของพ่อแม่เจ้าสาว กับการร่วมแสดงความยินดีของญาติพี่น้องฝ่ายเจ้าบ่าวด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อและพิธีกรรมของชาวม้งเกิดขึ้นจากความต้องการของชาวม้งเองในการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นหรือหรือความเชื่อของบุคคล ในส่วนของกลุ่มที่ได้ไปนับถือคริสต์ศาสนา เริ่มต้นขึ้นช่วงต้นทศวรรษ ๒๔๙๐ เมื่อมิชชันนารีชาวตะวันตกต้องออกจากประเทศจีนอันเนื่องมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ จึงย้ายมาทำงานเผยแผ่คริสต์ศาสนาในชุมชนบนพื้นที่สูงของประเทศไทยแทน ปัจจุบันมีชาวม้งนับถือคริสต์ศาสนานิกายต่าง ๆ เช่น โปรเตสแตนต์ โรมันคาทอลิก เซเวนเดย์แอดเวนติสต์ ประการสำคัญคือ เปลี่ยนไปนับถือคริสต์ศาสนาหมายถึงการเปลี่ยนพิธีกรรมจากที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อแบบเดิมไปเป็นแบบที่ถูกสอนโดยมิชชันนารีชาวตะวันตกด้วย เช่น การละทิ้งการนับถือบรรพบุรุษที่ล่วงลับ เทพเจ้าประจำบ้านเรือน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติมานับถือพระเจ้าและพระเยซูคริสต์หรือพระนางมาเรียเท่านั้น

คริสตจักรบ้านม้งทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์
ที่มา: ยงยุทธ สืบพาทยาท พ.ศ. ๒๕๕๕

เยาชนมั่งและกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเข้าพิธีบวช ตามโครงการ
พระธรรมจาริก ที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
ที่มา: อดีตกองสงเคราะห์ชาวเขา ปี ๒๕๓๖

พระพุทธศาสนาและพิธีกรรมแบบไทย เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายรัฐในการสร้างความเป็นไทย แก่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหรือชาวเขา รวมทั้งชาวม้งด้วย โครงการพระธรรมจาริกเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนา ร่วมกับกองสงเคราะห์ชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ในยุคนั้น เพื่อมุ่งนำเอาพระพุทธศาสนาเข้าไปให้กลุ่มชาวเขา ด้วยทัศนคติที่ว่าพวกเขานับถือผีสังเทวดา หรือ

สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ล้าหลังและไร้เหตุผล อีกทั้งต้องการให้พวกเขาเปลี่ยนมาเป็นคนไทยด้วยการหันมานับถือพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับคนไทย ในทางปฏิบัติแต่ละปีจึงมีการบวชพระสงฆ์และสามเณรชาวเขาจำนวน ๑๐๐-๒๐๐ กว่ารูป และมีการส่งพระภิกษุและสามเณรเข้าไปประจำในอาศรมพระธรรมจาริกในหมู่บ้านบนพื้นที่สูง จากการที่เยาชนชายผ่านการบวชพระภิกษุและสามเณรแล้ว เข้ามาเผยแผ่ศาสนาอยู่ใน

หมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านบางส่วนเริ่มละทิ้งความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิมมานับถือพระพุทธศาสนาแบบคนไทยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม นอกจากอิทธิพลจากภายนอกแล้ว การปรับตัวด้านความเชื่อและพิธีกรรมในสังคมม้งยังเกิดจากการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและความทันสมัยด้วย ตัวอย่างเช่น พิธีศพที่แต่เดิมใช้เวลายาวนานถึง ๕-๗ วัน และมีการฆ่าวัวหรือควายให้แก่ผู้ตายเป็นจำนวนมากถึง ๑๐ กว่าตัว ก็ได้ลดลงมาเหลือเพียง ๓-๔ วัน กับมีการฆ่าวัวหรือควายเพียง ๒ ตัวเท่านั้น นอกจากนั้นแล้วพิธีกรรมเพื่อการรักษาอาการเจ็บป่วยก็ได้ลดน้อยลงไป เนื่องจากมีระบบสุขภาพและวิถีชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งลดการมีอาการเจ็บป่วยลงไปอย่างมาก หรือเมื่อเกิดความเจ็บป่วยก็นิยมใช้บริการสถานพยาบาลของรัฐและเอกชน มีการใช้ยาแผนปัจจุบันเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยแทนความเชื่อและการทำพิธีกรรมแบบดั้งเดิมมากขึ้น

พิธีศพของชาวม้ง จังหวัดน่าน พ.ศ. ๒๕๕๕

๖. การประกอบอาชีพ

อาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีความหลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้ อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ยุค ตามบริบทของการพัฒนาและอิทธิพลจากภายนอกที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวม้งโดยรวม

ยุคการพึ่งพาตนเอง (ก่อนกลางทศวรรษ ๒๕๒๐) ในยุคนี้นักชาวม้งโดยส่วนใหญ่ยังคงใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูง อาชีพหลักคือ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์และหาของป่า พืชหลัก ๓ ชนิดที่ปลูกคือ ข้าวไร่เพื่อบริโภค ข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์ และฝิ่นเพื่อเป็นยารักษาโรคกับจำหน่าย

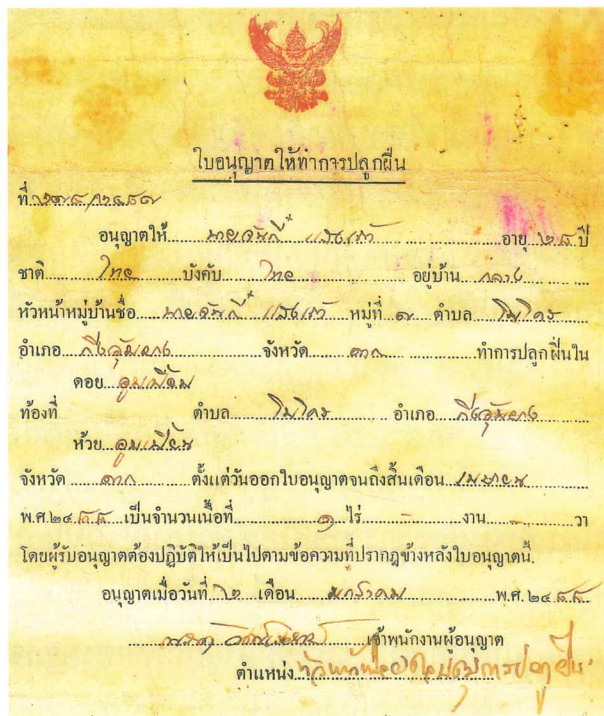
ดอกและผลฝิ่น

ที่มา: อดีตสถาบันวิจัยชาวเขา ต้นทศวรรษ ๒๕๒๐

ชาวบ้านมอบเมล็ดฝิ่นให้เจ้าหน้าที่ทำการเผาทำลาย

ที่มา: อดีตกองสงเคราะห์ชาวเขา ๒๕๒๙

ใบอนุญาตปลูกฝิ่นที่ทางราชการออกให้แก่เกษตรกรชาวม้ง
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓

ที่มา: ชวลี ท้าว จังหวัดตาก

เป็นรายได้ นอกนั้นเป็นพืชที่ปลูกแซม เช่น ถั่ว งา ฟักทอง ฟักเขียว แตงกวา กระหล่ำปลี ผัก กาดเขียว มะเขือเทศ ต้นหอม ผักชี ฯลฯ และยังมีพืชสมุนไพรอีกด้วย สัตว์เลี้ยงของชาวม้งในยุคนี้นี้ ได้แก่ ม้าเพื่อบรรทุกสัมภาระ วัว ควาย ไก่ หมู และแพะสำหรับพิธีกรรม เป็นอาหารและจำหน่าย ส่วนของป่านั้นมีทั้งพืช ผัก สัตว์ป่า สัตว์น้ำ และยังต้องพึ่งพาสมุนไพรจากธรรมชาติสำหรับการรักษาอาการเจ็บป่วยอีกด้วย

ยุคการพัฒนา (กลางทศวรรษ ๒๕๒๐-ทศวรรษ ๒๕๔๐) ด้วยอาชีพการเกษตรแบบพึ่งตนเองข้างต้น โดยเฉพาะการปลูกฝิ่นนั้น ชาวม้งและเกษตรกรบนพื้นที่สูงเคยได้รับอนุญาตให้ปลูกเพื่อขายให้แก่โรงสูบฝิ่นที่เปิดดำเนินการทั่วราชอาณาจักร แต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นต้นมา รัฐบาล

ประกาศให้การเสฟและค้าฝิ่นเป็นของผิดกฎหมาย อีกทั้งหน่วยงานของรัฐและองค์กรระหว่างประเทศ มองว่าฝิ่นเป็นปัญหาต่อสังคมและประเทศชาติ โครงการหลวงและอีกหลายหน่วยงานจึงส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจ เพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น พืชหลักที่ส่งเสริม เช่น กาแฟ ลิ้นจี่ กะหล่ำปลี ท้อ พลับ มะเขือเทศ ถั่วแดง มันฝรั่ง และอื่น ๆ ประมาณช่วง พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา รัฐบาลเริ่มเข้มงวดกับการปลูกฝิ่น ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจขึ้นไปตัดทำลายไร่ฝิ่นและเอาผิดทางกฎหมาย ส่งผลให้ชาวบ้านต้องเลิกการปลูกฝิ่นไปในที่สุด แล้วหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นเพื่อส่งขายยังตลาดในเมืองแทน ทั้งนี้ นอกจากพืชเศรษฐกิจที่ได้รับการส่งเสริมแล้ว ชาวบ้านยังชวนขวยเรียนรู้การปลูกพืชชนิดอื่นด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม จากลักษณะของภูมิประเทศและภูมิอากาศที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่หรือชุมชนที่อาศัย จึงทำให้ชาวม้งแต่ละชุมชนเรียนรู้และเลือกปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดที่แตกต่างกันไป

ตัวอย่างเช่น เกษตรกรชาวม้งในจังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอนนิยมปลูกพืชผักและผลไม้เมืองหนาว ประเภทลิ้นจี่ ท้อ พลับ กะหล่ำปลี ฯลฯ ชาวม้งในจังหวัดตากปลูกข้าวโพด ผักกาดขาว และมันฝรั่ง ส่วนที่จังหวัดเพชรบูรณ์และพิษณุโลกนิยมปลูกชิง กะหล่ำปลี มะขามหวาน และยางพารา ขณะที่เกษตรกรชาวม้งในจังหวัดน่านปลูกมะม่วง ลำไย และข้าวโพด เป็นต้น

ในยุคนี้ชาวม้งยังเริ่มหันไปประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรด้วย เช่น การทำเครื่องหัตถกรรมฝีมือและค้าขาย การที่ชาวม้งมีทักษะพื้นฐานด้านงานฝีมือ คือ ผู้ชายมีฝีมือในการทำเครื่องเงิน ขณะที่ผู้หญิงมีฝีมือในการทอผ้า เขียนลายผ้า และปักผ้า งานฝีมือเหล่านี้จึงได้รับการพัฒนาให้ทำเป็นอาชีพ เป็นธุรกิจการค้า เพื่อป้อนตลาดในแหล่งท่องเที่ยวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และชาวม้งในประเทศตะวันตก ขณะที่คนม้งรุ่นใหม่เริ่มเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้นและทำงานในเมืองใหญ่มากขึ้น

ปัจจุบันชาวม้งหันมาปลูกพืชผักและผลไม้เมืองหนาวแทนฝิ่น

ยุคการอพยพเข้าสู่เมือง (ทศวรรษ ๒๕๔๐ ถึงปัจจุบัน) ในกลุ่มของเยาวชนรุ่นใหม่ที่ผ่านมาการศึกษาในระบบโรงเรียนในหมู่บ้านบนภูเขา เมื่อพวกเขาก้าวเข้าสู่การศึกษาในระดับมัธยมหรืออาชีวศึกษาและสูงขึ้น จำเป็นต้องเดินทางเข้าสู่ในเมือง ทั้งในระดับอำเภอ ตำบล จังหวัด หรือเมืองใหญ่ อย่างเชียงใหม่และกรุงเทพฯ ภายหลังจากที่สำเร็จการศึกษาแล้วส่วนใหญ่ได้ใช้ชีวิตต่อในเมืองเพื่อประกอบอาชีพสำหรับหารายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว การเดินทางกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านเป็นเรื่องยาก เพราะความรู้และทักษะที่ได้เรียนในระบบโรงเรียนล้วนแต่เป็นความรู้เกี่ยวกับโลกภายนอก เกือบจะทุกหมู่บ้านถูกประกาศให้เป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้เริ่มใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มงวดต่อการปลูกสร้างบ้านเรือนและการเพาะปลูกในไร่นาสวน พื้นที่ทำการเกษตรถูกจำกัด บางหมู่บ้านมีข่าวลือว่าจะถูกอพยพออกไปจากพื้นที่ตั้งปัจจุบัน ฯลฯ ทำให้คนรุ่นใหม่เลือกที่จะใช้ชีวิตอยู่ในเมืองมากกว่า นอกจากนี้ คนวัยกลางคนที่ประกอบอาชีพการเกษตรอยู่ในหมู่บ้านก็เริ่มทยอยเข้าสู่เมืองเพื่อรับจ้างและริเริ่มธุรกิจค้าขายขนาดเล็กของตนเอง อย่างการขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั่วประเทศ กับการค้าขายพืชผลทางการเกษตรในตลาดท้องถิ่นและขายส่งจากจังหวัดในภาคเหนือไปยังกรุงเทพฯ และปริมณฑล ปัจจุบันคนม้งรุ่นใหม่ส่วนหนึ่งนิยมออกไปเป็นแรงงานรับจ้างในต่างประเทศ เช่น ประเทศในยุโรป ตะวันออกกลาง และเอเชียตะวันออกอย่างไต้หวัน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น คงเหลือแต่คนวัยสูงอายุกับเด็กเล็กที่อยู่ในหมู่บ้านเท่านั้น

๗. ดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

ม้งมีดนตรีพื้นบ้านหลากหลายชนิดที่ใช้ในการเล่น การเกี่ยวพาราสีและพิธีกรรม เครื่องดนตรีสำหรับการเล่นที่สำคัญคือ แคน (เค้ง-qeej) ใช้เป่าประกอบการเต้นสำหรับผู้ชาย ส่วนใหญ่เป็นการเป่าและแสดงเพียงคนเดียว เครื่องดนตรีสำหรับเด็กคือ เหลเหล (lev les) ที่ทำจากลำต้นข้าวในช่วงการเก็บเกี่ยว ส่วนเครื่องดนตรีที่ใช้ในการเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มกับสาว ได้แก่ หล่า (ncas) ขลุ่ย (ตรา-raj) และปี่ทั้งที่มีลิ้นและจุก ซอ รวมถึงการเป่าใบไม้ สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม การเข้าทรงหรืออ้วนั่ง (ua neeb) ใช้ฆ้องและฉาบ กับมีกระดิ่งทำเป็นเสียงดนตรีประกอบ ขณะทำงานศพนั้นใช้แคน (qeej) กับกลอง (nruas) เป็นหลัก แคนเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างคนเป็นกับวิญญาณของคนตาย ส่วนกลองชาวม้งจะใช้เฉพาะในพิธีศพ ไม่นิยมใช้ในงานรื่นเริงอื่น ๆ

แคน เป็นเครื่องดนตรีสำคัญของชาวม้ง
ที่มา: อภินันท์ บัวหภักดี

เพลงพื้นบ้านดั้งเดิมของม้งเป็นการร้องสด และไม่มีเสียงดนตรี อาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑) หลู่เต่า (lus taum) ที่เป็นบทเพลงเกี่ยวกับชีวิต มักจะเป็นการพรรณนาถึงความคิดถึง อาลัย และชีวิตที่ยากลำบาก มักเป็นการขับร้องโดยคนวัยกลางคนถึงสูงอายุ ๒) กือเซีย (kwv txhiaj) เนื้อหามีหลากหลายด้าน เช่น เพลงเล่าเรียน (kwv txhiaj kawm txuj) เพลงรัก (kwv txhiaj plees) เพลงแต่งงานของหญิง (kwv txhiaj ua nyab) เพลงชีวิตกำพร้า (kwv txhiaj ntsuag) เพลงว่าด้วยการย้ายถิ่นฐาน (kwv txhiaj tsiv teb tsaws chaws) ฯลฯ เป็นบทเพลงที่มีบทสัมผัสสออย่างชัดเจน เนื้อเพลงมีการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ต้องการสื่อสารกับธรรมชาติ เช่น ท้องฟ้าที่สดใส เปรียบเทียบกับความรักที่บริสุทธิ์ ตั้งแต่ทศวรรษ ๒๕๒๐ เป็นต้นมา เพลงและดนตรีของชาติตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อเพลง (nkauj) ของม้งในประเทศไทยมากขึ้น มีการแต่งเพลงเป็นทำนองแบบสากลที่ใช้ร้องประกอบกับการเล่นดนตรีสากล และการเอาทำนองและเสียงดนตรีของเพลงไทย เพลงหมอลำ เพลงจีน เพลงสากล แล้วแต่งเนื้อร้องเป็นภาษาม้งแทน

บทกลอนประเภทอื่นที่ไม่ได้จัดอยู่ในส่วนของเพลงสำหรับความบันเทิง แต่ใช้ในโอกาสการประกอบพิธีกรรม เช่น ฉู้ซัง (zaj tshoob) เป็นบทลำนำในพิธีแต่งงาน เป็นบทกลอนโต้ตอบระหว่างตัวแทนของทั้งฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวในขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีแต่งงาน และยังมีเก้า (nkauj) และสี่ไส (txiv xaiv) ที่เป็นบทสวดในพิธีศพ มีบทสัมผัสที่ชัดเจนและมีเนื้อหาที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับกำเนิดโลก มนุษย์และสรรพสิ่ง รวมทั้งคติ

คำสอนสำหรับการใช้ชีวิตในสังคม กับทั้งชี้้นำการเดินทางของวิญญาณผู้ตายเพื่อกลับไปอยู่กับบรรพบุรุษในอีกภพหนึ่ง

๘. ตำนานและนิทาน

ม้งมีตำนานและนิทานที่สืบทอดมายาวนาน ในรูปของเรื่องเล่าปากเปล่าหรือหรือมุขปาฐะ เพราะแต่เดิมคนม้งไม่มีระบบตัวเขียนเพื่อบันทึกเรื่องราวดังกล่าว ชาวม้งมีตำนานว่าด้วยกำเนิดโลก ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ มนุษย์ สรรพสัตว์และพืชพรรณ รวมทั้งตำนานน้ำท่วมโลก ตำนานว่าด้วยกำเนิดของแซ่ตระกูลต่าง ๆ และตำนานเกี่ยวกับกษัตริย์หรือวีรบุรุษของม้งในอดีต แม้เนื้อหาในแต่ละเรื่องหรือประเด็นดังกล่าวมีหลากหลายตำนานที่แตกต่างกันไป เนื่องจากชาวม้งกระจ่ายกันไปคนละท้องถิ่นมายาวนาน แต่ตำนานดังกล่าวมีลักษณะร่วมคือ การหล่อหลอมให้เกิดความเข้าใจและสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันที่มีประวัติศาสตร์และความเชื่อร่วมกัน นอกจากความเชื่อตามตำนานเหล่านี้จะมีส่วนในการเชื่อมโยงระหว่างอดีต ปัจจุบันและอนาคตแล้ว ยังเชื่อมโยงกับระบบคิดหรือจักรวาลวิทยาว่าด้วยโลกสวรรค์ โลกมนุษย์ และโลกใต้บาดาลด้วย

คนม้งมีนิทานที่มีเนื้อหาหลากหลายแง่มุม เป็นต้นว่า นิทานเกี่ยวกับความรักระหว่างหนุ่มสาว นิทานการผจญภัย นิทานเกี่ยวกับชีวิตลูกกำพร้า นิทานเกี่ยวกับผีร้าย ฯลฯ ชื่อเรื่องและเนื้อหาของนิทานมีหลากหลายตามท้องถิ่น เนื้อหาของนิทานบางเรื่องก็เป็นเพียงความบันเทิง แต่ส่วนใหญ่แล้วจะแฝงไว้ด้วยข้อคิดในการดำเนินชีวิตให้มีความอดทน ขยัน และมีคุณธรรมประจำใจ โอกาสใน

การเล่านิทานส่วนใหญ่จะเป็นเวลาก่อนนอนที่พ่อแม่หรือปู่ย่าเล่าให้ลูกหลานฟัง นอกนั้นมักเล่าในยามค่ำคืนที่บ้านศพ ในยุคที่ยังคงมีการสูบฝิ่นของคนสูงวัย นิทานมักจะถูกนำมาเล่าในวงสูบฝิ่นในยามค่ำคืน อย่างไรก็ตาม ในสังคมที่ปรับเปลี่ยนไป ปัจจุบันการเล่านิทานได้ลดน้อยลงไป เพราะเวลาหลังอาหารเย็นมักเป็นเวลาที่สมาชิกในครัวเรือนชมรายการบันเทิงทางโทรทัศน์และช่องทางสื่อสังคมผ่านเครื่องมือสื่อสารส่วนบุคคล นอกจากนี้ลูกหลานส่วนใหญ่ก็ออกจากบ้านไปเรียนหนังสือในเมืองมากขึ้น พ่อแม่รุ่นใหม่จึงรับนิทานของสังคมภายนอกมาเล่าให้ลูกหลานของตนเองแทนนิทานมั่งมากขึ้น

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่สื่อและเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารมีบทบาทอย่างมากต่อวิถีชีวิตของผู้คน ตำนานและนิทานที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นของชาวม้งถูกนำมาถ่ายทอดผ่านรูปแบบของหนังสือ ภาพยนตร์ วิทยุ เว็บไซต์ และอื่น ๆ ทำให้ม้งในชุมชนและประเทศต่าง ๆ สามารถเข้าถึงและเกิดการเรียนรู้ในวงกว้างมากขึ้น ตำนานและนิทานของม้งในประเทศไทยถูกเผยแพร่ไปยังคนม้งในต่างประเทศ ขณะเดียวกันชาวม้งในประเทศไทยก็ได้เรียนรู้เกี่ยวกับตำนานและนิทานของม้งในต่างประเทศผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารประเภทต่าง ๆ ข้างต้นด้วย นอกจากนี้ยังมีการสร้างและตีความหมายใหม่ ๆ เกี่ยวกับตำนานและนิทานที่หลากหลายของชาวม้ง ทั้งในและต่างประเทศ

๙. ศิลปหัตถกรรม

งานหัตถกรรมฝีมือของชาวม้งล้วนแล้วแต่เต็มไปด้วยศิลปะอันงดงาม ทั้งนี้ อาจแบ่งออกได้เป็นงานหัตถกรรมฝีมือที่ผลิตโดยผู้หญิงและผู้ชาย หัตถกรรมงานฝีมือของผู้หญิงเห็นได้ชัดเจนในงานเย็บปักถักร้อย นับตั้งแต่การทอผ้าจากเส้นใยกล้วยง การเขียนลายผ้าด้วยไขขี้ผึ้ง การปักลวดลายการเย็บ ฯลฯ ซึ่งมีการถ่ายทอดกับทั้งออกแบบลายเขียนและลายปักใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา แต่ละลายจะมีชื่อและความหมายในตัวของมันเอง เช่น ลายก้นหอย ลายเมล็ดแตงกวา ลายสามเหลี่ยม ฯลฯ

ผ้าใยกล้วยงที่เขียนลายด้วยไขขี้ผึ้ง ที่มา: สุเทพ สุนทรเกตุ พ.ศ. ๒๕๐๗

ผ้าปักม้งลวดลายต่าง ๆ

กำไลคอและเครื่องประดับเงิน จังหวัดน่าน พ.ศ. ๒๕๔๙

หัตถกรรมฝีมือของผู้ชายม้ง ได้แก่ งานจักสานที่เป็นของใช้ในครัวเรือนและของเล่นเด็ก เช่น ตะกร้าแบกหลัง ตะกร้าบรรจุทุกสิ่งทุกอย่างสำหรับอานม้าและวัว สุ่มไก่ ม้านั่งหวาย บั้งกี ไม้กวาด ตะแหลว นอกนั้นเป็นงานฝีมือด้านการทำหน้าไม้และปืนแก๊ปสำหรับเป็นอาวุธในการล่าสัตว์ เพื่อ

เป็นอาหาร การทำเครื่องเงิน และเครื่องประดับประเภทแหวน กำไลข้อมือ กำไลคอ สร้อย ฯลฯ

ปัจจุบันพบว่างานหัตถกรรมดังกล่าวมีคนทำน้อยลง เพราะจะต้องใช้เวลาไปกับการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อขายหรือทำงานในเมืองเพื่อหารายได้ จึงเกิดธุรกิจขนาดย่อมของกลุ่มแม่ค้าพ่อค้าม้งที่ทำและนำเอางานฝีมือประเภทเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับมาขาย จนบางร้านมีการออกแบบ

ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้วพิมพ์ลงบนผืนผ้าแทนการปักเย็บด้วยมือแบบเดิม นอกจากนั้นแล้วของใช้ในบ้านที่เมื่อก่อนผู้ชายเคยจักสานเองก็สามารถหาได้ง่ายในตลาด เช่น มีด พร้า ไม้กวาด และที่ตักขยะ

ผืนผ้าที่ออกแบบและพิมพ์ลายด้วยคอมพิวเตอร์ ที่มา: ร้านปั้นดาววานิช พ.ศ. ๒๕๖๖

๑๐. อาหาร

อาหารของชาวม้งมีลักษณะเฉพาะเนื่องจากแต่เดิมนั้นชุมชนม้งตั้งอยู่บนพื้นที่สูงที่มีอากาศเย็น จึงมีพืชผักที่ปลูกและหาในธรรมชาติเฉพาะสำหรับนำมาใช้เป็นวัตถุดิบประกอบอาหาร ในส่วนของแหล่งที่มาของอาหารที่ได้จากพืชผักที่เพาะปลูกเอง เช่น ข้าวไร่ ข้าวโพด ฟักทอง ฟักเขียว แตงกวา ผีอก มันเทศ มันสำปะหลัง กะหล่ำปลี ผักกาดเขียว ถั่วลันเตา ถั่วเหลือง มะระ เป็ดย่าง(งาชนิดหนึ่ง) รวมถึงสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ที่ปลูกในไร่และบริเวณบ้าน ส่วนพืชผักที่เป็นของป่านั้นได้แก่ ยอดต้นตาว ยอดหวาย หัวปลี เห็ด หน่อไม้ ผลไม้ป่า ฯลฯ

เนื้อสัตว์เป็นอาหารที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง จึงมีทั้งสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่า สัตว์เลี้ยงสำคัญในสังคมม้งที่นำมาใช้ทำพิธีกรรมและเป็นอาหารได้แก่ วัว ควาย แพะ หมู และไก่ ส่วนสัตว์ป่าที่นิยมล่ามาเป็นอาหารนั้นขึ้นกับแต่ละพื้นที่หรือชุมชน แต่โดยรวมแล้วได้แก่พวกกวาง เก้ง เลียงผา หมูป่า หมี เม่น กระรอก รวมถึงสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ป่า ไก่ฟ้า เป็นต้น นอกนั้นเป็นสัตว์น้ำที่มีตามแม่น้ำและลำธารใกล้บ้าน เช่น ปลา ปู กุ้ง หอย และกบ

คนม้งไม่นิยมทานอาหารที่มีรสเผ็ดจัดและมีเครื่องปรุงมาก วิธีการนั้นมีทั้งการต้ม นึ่ง ตุ่น หลาม หมกไฟ อย่าง แกงและผัด ตัวอย่างของเมนูอาหารที่ขึ้นชื่อของชาวม้งคือไก่ต้มสมุนไพร หมูตุ๋นใส่ผักกาดเขียว ต้มฟักจืด น้ำพริกมะเขือเทศใส่ผักชี นอกนั้นเป็นประเภทอาหารกินเล่นหรือของว่าง เช่น นจั่ว (ข้าวเหนียวดำ ข้าวเหนียวดำ ไข่จมน้ำ อ้อยกิน) นจั่วป้อก้อ (แป้งข้าวโพดนึ่ง) ข้าวต้มมัด ข้าวหลาม

ปิ่นชนมจั่ว

ชาวม้งมีวิธีการถนอมอาหารเพื่อให้สามารถเก็บเอาไว้บริโภคได้ยาวนาน เป็นต้นว่าการทำ ไส้กรอกเค็มตากแห้ง มันและกระดุกหมูตากแห้ง การคั่วหนังและมันหมูใส่ไหหรือปิบ การหมกผักกาดด้วยใบตองไว้ในดินและกระบอกไม้ไผ่ การดองผักกาด และอื่น ๆ

อาหารของชาวม้งในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนไปบ้างในบางชุมชนและบางครอบครัว เนื่องจากหลายชุมชนไม่ได้อยู่บนภูเขาอีกต่อไป จึงไม่สามารถเพาะปลูกและหาอาหารจากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นได้ ขณะเดียวกันก็มีการรับมาจากที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนชาติพันธุ์อื่น รวมทั้งชาวไทยพื้นราบด้วย สำหรับครอบครัวของชาวม้งสมัยใหม่ที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมือง ได้เรียนรู้และรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการบริโภคและการประกอบอาหารจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น แต่ก็ยังมีบางมือที่ต้องประกอบอาหารแบบม้งเพื่อรับประทานในครอบครัวอยู่

บรรณานุกรม

- กองสงเคราะห์ชาวเขา. ๔๐ ปี กองสงเคราะห์ชาวเขา. กรุงเทพฯ: กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม; ๒๕๔๕.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ประมวลสนธิสัญญา อนุสัญญา ความตกลง บันทึกความเข้าใจและแผนที่ระหว่างสยามประเทศไทยกับประเทศอาเซียนเพื่อนบ้าน: กัมพูชา-ลาว-พม่า-มาเลเซีย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์; ๒๕๕๔.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. มัง: หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; ๒๕๔๘.
- _____. คิวไลซ์ข้ามพรมแดน: การเผยแพร่ศาสนาของมังโปรเตสแตนต์ในเอเชียอาคเนย์. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ และศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; ๒๕๕๙.
- สร้อยดี อ่องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ ๔ (ฉบับปรับปรุง) สำนักพิมพ์อมรินทร์; ๒๕๕๑.
- เสถียร ฉันทะ. วัฒนธรรมการบริโภคและการแพทย์พื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์มัง: มิติทางสังคมวัฒนธรรมของการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; ๒๕๕๙.

- Bernatzik, Hugo A. **Akha and Miao: Problems of Applied Ethnography in Farther India.** Human Relations Area Files; 1970.
- Cooper, Robert. **The Hmong: A Guide to Traditional Lifestyles.** Bangkok: Lao-insight Books; 2008.
- Culas, Christian and Jean Michaud. "A Contribution to the Study of Hmong (Miao) Migrations and History" in **Hmong/Miao in Asia.** Nicholas Tapp, et al., eds. Chiang Mai: Silkworm Books; 2004. p. 61-96.
- Geddes, William R. **Migrants of the Mountains: The Cultural Ecological of the Blue Miao (Hmong Njua) of Thailand.** Oxford: Clarendon Press. 1976.
- Matisoff, James A. "Linguistic Diversity and Language Contact" in **Highlanders of Thailand, John McKinnon and Wanat Bhruksasri (eds.).** Singapore: Oxford University Press; pp. 56-86. 1986.
- Mottin, Jean. **The History of the Hmong (Meo).** Bangkok: Rung Ruang Ratana Printing; 1980.
- Savina, Francois Marie. **Histoire des Miao.** Hong Kong: Imprimerie de Société des Missions   trang  res; 1920.
- Tapp, Nicholas. "Hmong Religion," *Asian Folklore Studies*; 48:59-94. 1989.
- Tapp, Nicholas. **Sovereignty and Rebellion: The White Hmong of Northern Thailand.** Singapore: Oxford University Press; 1989.